

krise i hermetikkindustrien

Den 26/11 kom de første meldingene om permitteringer ved en av Chr. Bjellands fabrikker, Stavanger Preserving som ligger i Kopervik på Karmøy. 4 dager før uttalte representanter for Bjellandkonsernet i Stavanger Aftenblad: «Vi har for tiden ingen planer om å gå til innskrenkninger.» Dette var begynnelsen på

en rekke permitteringer i hermetikkindustrien, spesielt i Rogaland og i Stavangerområdet. Når dette skrives, er ca. 90 % av arbeidsstokken i denne industrien ramma av permitteringer og nedlegginger, 80 % av disse er kvinner. I alt er over 2 000 arbeidsplasser nedlagt for godt eller inntil videre. Mange av de som jobber i denne industrien er unge

kvinner. Røde Garde har vært i Stavanger og snakka med folk som er ramma av permitteringer, og med formannen i avd. 18 av nærings- og nytelsesmiddelindustriarbeiderforbundet (NNN) Anders Tørresdal.

Krise i hermetikkindustrien. Omsetninga synker kraftig. Store deler av hermetikken som produseres går til eksport til land som USA, England, New Zealand, Australia, Canada. Med en devaluering av den amerikanske dollaren på 6 % og revalueringa av den norske krona med 12 %, forverret eksportmulighetene seg kraftig. Dette er en, og kanskje den viktigste grunnen til krisa. Andre saker som virker inn er:

— dyrtida i Norge, kombinert med det stramme arbeidsmarkedet. Olja og oljeindustrien har ført til en kraftig prisstigning og økte leveomkostninger, ikke minst for folk i Stavangerområdet. Hermetikkindustrien har lenge hatt lønninger som har ligget i gjennomsnitt minst 10 % under lønningene i annen industri. Tilgangen på arbeidskraft til

denne industrien er derfor dårlig på steder der det finnes annet arbeid.

— dyrtida slår også ut for fiskerne, noe som fører til at de må ha høyere priser for råvarene.

— annen industri som f.eks. olja løkker med investeringer som gir større avkastning. Det fører til lite nyinvesteringer i hermetikkindustrien, kapitalistene investerer heller der pengene avles fortere.

Dette førte til en rekke permitteringer og nedlegginger i hermetikkindustrien i Rogaland. E. Bendiksen & søn, Central Canning (Strand), Rønneberg Preserving, Vassøy & Sønner og Royal Canning er blant de bedriftene som er fullstendig nedlagt. Chr. Bjelland, Herkules Canning, Norrig Hermetikkfabrikk er blant de som har gått til permitteringer, helt eller delvis. Til sammen dreier det seg om over 2 000 arbeidsplasser på landsbasis, de aller fleste kvinner. På de fleste stedene er det umulig å få annet arbeid, og for langt å reise til steder der det kunne vært mulig. Re-

Arbeidskrafta i hermetikkfabrikkene er stort sett kvinner, spesielt i sjølve produksjonen der kvinner har de dårligste og lavest betalte jobbene. Statistikk viser at timelønna for kvinner i hermetikken lå mer enn 10 % lavere enn for kvinner i annen industri, og 30 % under timelønn for menn i industri totalt.

Kvinnene får det dårligste arbeidet, og får sjelden eller aldri arbeid som å passe maskinene eller ledende stillinger. Sortering og legging (i boks) utføres nesten utelukkende av kvinner, og arbeidet foregår i lokaler med ubehagelig lukt og støy. Skader i armer, skuldre og nakke er vanlige helseskader som følge av arbeidet.

På mange av fabrikkene er det stort sett eldre kvinner som arbeider, men på f.eks. Bjelland er en fjerdedel av arbeidsstokken unge jenter, og gjennomtrekken er stor.

Arbeidet er sesongpreget, sjøl om dette har bedra seg noe med utviklinga av produksjonen og utvikling av fryserianleggene.

Mye av arbeidet foregår på akkord, og på bonusordninger, sån som f.eks. legging, sortering og arbeid ved maskinene.

sultat: Arbeidsløshetsstrygd på 260 kroner i uka.

Staten skyter til med kapital. Først i slutten av 1974: 13,1 millioner kr. i likviditetsfond, for kort tid siden 25 mill. i ekstraordinær kreditt. Videre er det gitt 8 mill. kr. til avlastningssalg (tilskudd slik at prisene kan senkes på eksportmarkedet) og 9 millioner som staten har brukt til å kjøpe hermetikk som gis til katastrofehjelp. Altså i alt 55 millioner kr. i til-

skudd, men fremdeles står permitteringer ved lag. Det snakkes om og gis løfter om at arbeidet skal komme i gang igjen på de fleste stedene i løpet av sommeren, men ingenting tyder foreløpig på at det er mer enn løfter.

Formannen i avdeling 18 av NNN festet liten lit til disse løftene, og kunne fortelle at det ikke hadde vært diskusjoner om når bedriftene kunne komme i gang igjen.

en samtale

Røde Garde kommer inn på kontoret til Tørresdal, formann i avd. 18 av NNN. Vi presenterer oss og blir møtt med en ytterst skeptisk mine. «Vi er ute etter informasjon om nedleggingene og permitteringer i hermetikkindustrien,» forteller vi. Etter at vi kort hadde avklart hva for slags blad vi kom fra, fikk vi til svar at det ikke tjente saka at vi fikk noen informasjon. Han ville rett og slett ikke prate med oss. Etter forsikringer og parlamenteringer om at det ikke dreide seg om noe intervju, men bare spørsmål om kalde facts, slapp vi endelig til. Tørresdal redegjorde for situasjonen i næringa, nedleggingene, permitteringer osv. og vi spurte hva forbundet hadde gjort for å hindre dette, om de hadde stilt krav? Nei, ikke akkurat stilt krav, fikk vi til svar, men de hadde bedt bedriftseierne å holde hjula i gang så lenge som mulig. Det kom også fram at den dårlige informasjonen de permitterte fikk på forhånd, var så grov at det var rett og slett brudd på Hovedavtalen mellom LO og NAF. Vi fikk vite at arbeidsgiverne «ikke hadde forstått intensjonene i hovedavtalen» men at forståelsen nå var god, og informasjonen i sin skjønneste orden. Han var meget ivrig til å presisere dette, og ville slett ikke gå nærmere inn på hva bruddet på hovedavtalen gikk ut på, og hvilke tiltak forbundet hadde tatt.

Men nå er altså informasjonen god, bare det at 2000 folk står uten arbeid. Forbundet hadde aktivt medvirka til at arbeidsløshetsstrygden hadde blitt økt, ble vi fortalt. 260 kr. i uka får de permitterte nå.

Videre hadde forbundet hatt kontakt med staten for å få bevilgninger slik at drifta kunne komme i gang igjen. Staten hadde gjort omtrent det som var mulig, fikk vi vite, men fremdeles står jo folk på gata. Muligheter for at drifta kommer i gang igjen? Jo, han hadde tro på det, men foreløpig hadde det ikke vært diskutert konkret, verken med bedriftseierne, eller i det utvalget industridepartementet har oppnevnt og der bl.a. Bjelland og Tørresdal sitter.

Hvordan situasjonen for de permitterte var, om det var mange som hadde fått annet arbeid? Nei det visste han ikke noe om, det fantes ingen fullstendig oversikt, og dessuten hadde de ingen direkte kontakt med de permitterte, så det var vanskelig å si.

Mens forbundet, industridepartementet og bedriftseierne informerer hverandre, står fremdeles bedriftene, og det etter at staten har bevilga over 50 millioner kr. for at drifta skal komme i gang igjen.

kamp mot nedleggelse og permitteringer!

Krisa i den kapitalistiske verden er i rask utvikling. Fra USA meldes det om offisielt 8 millioner arbeidsløse som ventes å stige til over 9 millioner i løpet av kort tid. Arbeidsløsheten har lenge vært stor i EEC-landa og er stadig stigende.

Den økonomiske krisa har også nådd Norge. Oppsigelser, nedlegginger og permitteringer skjer daglig. Hermetikkindustrien er et av de områdene som er spesielt utsatt pga. forverringa på eksportmarkedet. Men i Norge spiller også en annen

faktor inn: olja. Olja er lokkende for kapitalister som har bedrifter med lav fortjenestemargin, som f.eks. i hermetikken. I oljeindustrien kan pengene plasseres tryggere og gir langt større avkastning på kortere tid.

Når den kapitalistiske verden rammes av krisa skjer alltid det samme: Arbeidsfolk rammes først, mens kapitalistene prøver å redde skinnen ved å stikke av med det de har. Byrdene av krisa

forts. på s. 15